Poliisitarkastaja Jari Pajunen

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite: HE 146/2017 vp

Sisäministeriön poliisiosaston asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle ajokorttilain muuttamisesta

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt sisäministeriön poliisiosastolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ajokorttilain muuttamisesta. Esityksestä lausutaan seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan ajokorttisääntelyä selkeytettäväksi ja kevennettäväksi liikenneturvallisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Ajokortin suoritusjärjestelmää uudistettaisiin lisäämällä vaihtoehtoisuutta muiden kuin kuorma- ja linja-auton ajokorttien suorittamisessa, kevennettäisiin EU:n sääntelyä tiukempaa kansallista lisäsääntelyä, edistettäisiin digitalisaation käyttöä ajokorttimenettelyissä ja poistettaisiin esteitä menettelyjen sähköistämiseltä. Ajokorttiopetuksen ja sen toteutuksen vaatimuksia kevennettäisiin ja opetuksen valinnaisuutta lisättäisiin. Opetuksessa ja oppimisessa voitaisiin käyttää erilaisia oppimis- ja opetusmenetelmiä, mutta ajo-opetukseen ja ajoharjoitteluun vaadittaisiin viranomaisen lupa. Opetus- ja tutkintoajoneuvon lisäpoljinvaatimus pysytettäisiin, mutta polkimien asentaminen ei edellyttäisi enää muutoskatsastusta. Ajokorttiopetus voitaisiin pääsääntöisesti hankkia vapaasti ajokorttia suorittavan yksilöllisten tarpeiden mukaan ja osaamisen riittävyys ajokortin saamiseksi mitattaisiin tutkinnossa.

Esityksen mukaan opetussuunnitelmien viranomaisvahvistamisesta luovuttaisiin ja autokoulussa autokoulun opetustoiminnasta vastaava johtaja vastaisi opetuksessa noudatettavista opetussuunnitelmista, mikä ylläpitäisi opetuksen laatua ja kehittämistä. Opetussuunnitelmien laatimisessa voitaisiin nojautua kuljettajantutkintoa ja sen sisältöjä koskevaan sääntelyyn ja ohjeistukseen. Opetussuunnitelmina voitaisiin käyttää myös asiantuntijatahojen laatimia suunnitelmia. Vaikka ajotaidon hankkimiseksi annettavaa opetusta ei enää säänneltäisi, opetussuunnitelmat muodostaisivat myös tässä tapauksessa opetuksen suunnitelmallisen perustan ja niillä voitaisiin ajokorttia suorittavalle osoittaa tarjolla olevan opetuksen tavoitteet, rakenne ja sisältö aihekokonaisuuksittain, sovellettavat opetukselliset periaatteet ja opetuksen järjestämistapa käytännössä. Olisi kuitenkin edelleen tärkeää, että kuljettajanopetukseen olisi edelleen käytettävissä opetussuunnitelmia kohdentamaan muun muassa opetuslupaopetusta oleellisiin seikkoihin.

Ajo-opetuksen aloittamisen vähimmäisikä B-luokassa ehdotetaan laskettavaksi 16 vuoteen pitemmän ajan varaamiseksi ajokokemuksen kerryttämiseen turvallisissa olosuhteissa. Auton B-luokan ajokortin suorittamisesta useammassa vaiheessa ehdotetaan luovuttavaksi, jolloin ajokortin suorittaminen päättyisi kuljettajantutkinnon suorittamiseen kuten muissakin luokissa. Nykyiset kuljettajantutkinnon jälkeen suoritettavat vaiheet ehdotetaan korvattaviksi ennen tutkintoa suoritettavalla koulutuksella, jonka keskeisenä sisältönä olisi vahvistaa valmiuksia liikenteen vaaratilanteiden ja niihin johtavien tekijöiden tunnistamisessa ja välttämisessä. Koulutuksessa on erityisesti vahvistettava valmiuksia tunnistaa ja välttää liikenteen vaaratilanteita ja tekijöitä, jotka kuljettajan ajokykyä heikentämällä voivat lisätä onnettomuusriskiä. Koulutuksen voisi antaa vain liikenneturvallisuustyön ammattilainen. Tätä voidaan pitää turvallisuuden näkökulmasta perusteltuna, että koulutuksen yhteydessä edellytetään turvallisuuspainotteista koulutusta. Toisaalta nykyisin useammassa vaiheessa annettava perustason kuljettajankoulutus tuli ajokorttivaatimuksiin liikenneturvallisuuden parantamiseksi ja

siitä on saatu hyviä kokemuksia. Tämän vuoksi useammassa vaiheessa annettavasta koulutuksesta luopumista pitää harkita erittäin tarkasti.

Kaksi vuotta ajo-oikeuden saamisesta kestävää uusien kuljettajien tiukempaa rikkomusseurantaa ehdotetaan tehostettavaksi. Sitä täydennettäisiin turvallisuuspainotteisella koulutusvaatimuksella siinä tapauksessa, että ajo-oikeuden haltija määrättäisiin ajokieltoon tiukemman seuranta-ajan aikana tehdyistä liikennerikoksista tai toistuvista liikennerikkomuksista. Ajo-oikeuden takaisin saamisen edellytykseksi ehdotetaan tieliikenteen riskeihin keskittyvää lisäkoulutusta ja sen sisältö voisi vaihdella ajokiellon perusteena olevien tekojen mukaan sisältövaatimuksia kuitenkaan nimenomaisesti tekoihin kytkemättä. Tämä on perusteltua uusiin kuljettajiin kohdistuvan liikenneturvallisuusriskin vähentämiseksi.

Opetuslupa oikeuttaisi muuhun kuin kaupalliseen tai ammattimaiseen ajo-opetukseen ja ajoharjoittelun ohjaamiseen. Esityksen mukaan opetuslupaopettajan kokeesta luovuttaisiin. Muulta osin opetusluvan myöntämisedellytykset pysytettäisiin ennallaan opettajan liikennekäyttäytymiseltä edellytettävän nuhteettomuuden korostamiseksi sekä harmaan talouden ja luvan käytön ehkäisemiseksi kaupallisessa tai ammattimaisessa toiminnassa. Ajo-oikeuden haltijana tai nuoren vanhempana oleminen taikka ajaminen ei sinänsä takaa sitä, että hänen antamansa opetus olisi laadukasta, asenteellisesti oikeaa, tai tieliikenteen säännökset opetettaisiin oikein. Samoin turvallisuuden kannalta tärkeä tieliikenteen riskien tunnistaminen ja riskien kompensoiminen ei ole kaikille ajo-oikeuden haltijoille itsestään selvää. Näiden syiden takia on edelleen perusteltua edellyttää opetuslupaopettajalta henkilökohtaisten ominaisuuksien selvittämistä opetustehtävään. Lisaksi opetuslupaopettajan koe tulisi edelleen vaatia.

Koulutusvaatimuksiin ehdotettujen muutosten johdosta kuljettajantutkinnon vaativuutta lisättäisiin. Teoriakokeen sisältöä ehdotetaan kehitettäväksi myös muuten, esimerkiksi ottamalla käyttöön uusia kysymystyyppejä. Kokeen suorittamiseen käytettävissä olevaa aikaa ehdotetaan rajoitettavaksi, jotta koetilanne vastaisi paremmin liikenteessä vaadittavaa nopeaa päätöksentekoa. Liikenteessä ajamisen osuutta ajokokeessa ehdotetaan lisättäväksi pitemmän ajan varaamiseksi osaamisen arvioimiseen ja palautteellisuutta ehdotetaan lisättäväksi. B-luokan ajokortin vaiheistetusta ajokortin suorittamisesta luovuttaessa ajokokeen kokonaisaikaa lisättäisiin 15 minuutilla ja kehittämällä tutkinnon palautteellisuutta tuettaisiin ja kannustettaisiin uusia kuljettajia itsenäisessä ajamisessa ja ajotaidon kehittämisessä. Mopokortin suorittajalta vaadittaisiin ajokoe ja B-luokan ajokokeen kestoa lisättäisiin. Kuljettajantutkinnon merkitys korostuu ja tämän takia tutkinnon kehittämiseen kohdistuu suuria vaatimuksia.

Lääkärinlausuntomenettelyä ehdotetaan kevennettäväksi terveysvaatimuksiltaan ryhmään 1 kuuluvaa ajokorttia haettaessa. Ensimmäistä tähän ryhmään kuuluvaa ajokorttia haettaessa lääkärinlausunto voitaisiin korvata hakijan antamalla vakuutuksella terveysvaatimusten täyttymisestä. Esityksen mukaan terveydellisistä syistä ajokortin epääminen on hyvin harvinaista, sillä terveydentilastaan tietoinen jättää käytännössä tästä syystä ajokortin hakematta, jos edellytyksiä sen saamiseen ei ole. Vaikka nuorten katsotaan olevan terve ikäryhmä, myös nuorten taustalta voi löytyä päihteiden väärinkäyttöä ja mielenterveyden ongelmia. Voidaankin arvioida, että valtaosalla nuorista ei ole ajoterveyteen vaikuttavia ongelmia, mutta osalla niitä on. Nuorilla voi olla esimerkiksi mielenterveyteen tai päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia. Tämän takia ajoterveyteen liittyvä terveydenhuollon asiantuntijan arvio ajoterveydestä tulisi edelleen vaatia. Henkilön omaa vakuutusta ei voida pitää riittävänä.

Sen estämättä, mitä tietojen salassapitovelvollisuudesta säädetään, sairaanhoitajalla ja terveydenhoitajalla on oikeus ilmoittaa poliisille, ettei ajokorttiluvan hakija tai ajo-oikeuden haltija enää täytä 17 tai 18 §:ssä säädettyjä terveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden väärinkäytön takia. Tämä voidaan pitää esitettyä perusteltuna lisäyksenä.

Ajokorttilain uudistuksessa on tärkeää, että kuljettajakoulutuksen tavoitteena on osaavien ja turvallisten kuljettajien kouluttaminen. Kuljettaja on merkittävin liikenneturvallisuuden osatekijänä ja tämän vuoksi kuljettajakoulutuksella on merkitystä. Ajokorttilain muutoksen yhteydessä tulee turvata tämä keskeinen tavoite.